

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชากรของโลกได้เพิ่มทวีขึ้นอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา สาเหตุที่ทำให้อัตราการเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประเทศดังกล่าวได้รับเอาวิทยาการใหม่ ๆ มาปฏิบัติอย่างสมดุทธิผลเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น ยังมิได้อัตราการตายได้ลดลง ขณะที่อัตราการเกิดยังคงอยู่ในระดับสูงเช่นเดิม ในที่สุดทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอัตราการเพิ่มของประชากรเร็วกว่าอัตราความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันเป็นอุปสรรคต่อการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ดังเห็นได้จากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ในสาขาเกษตรกรรม และมักเป็นผู้มีการศึกษาค่ำก่าใหม่ผลิตผลต่ำ ซึ่งมีผลสะท้อนถึงผลรวมแห่งชาติเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำด้วย

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะยกระดับรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน และเพื่อก่อให้เกิดพัฒนาการอันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่เลี้ยงตัวเอง ตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย นโยบายดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๐๔ ^{๑/} ซึ่งหมายถึงว่า โครงร่างของระบบเศรษฐกิจ อันได้แก่กิจการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจและบริการจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะลดความสำคัญทางกิจการเกษตรให้น้อยลง ส่วนกิจการด้านอื่น ๆ จะเพิ่มสำคัญขึ้นโดยลำดับ จากการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงทางปริมาณโครงสร้างของการผลิตและแรงงานของประเทศแล้วปรากฏว่า ^{๒/} มวลรวมผลิตภัณฑ์ในประเทศระหว่างปี ๑๙๖๐ - ๑๙๖๔ สัดส่วนของสาขาอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ได้เพิ่มสูงขึ้นจาก

^{๑/} ประหยัด บุรณศิริ "การเพิ่มประชากรกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย" การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทยครั้งที่ ๒

(พระนคร : กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๐๔) หน้า ๓๑๓

^{๒/} Friedrich W. Fuhs, and Jan Vingerhoets, Rural Manpower Rural Institutions and Rural Employment in Thailand (Manpower Planning Division) National Research Council of Thailand

ร้อยละ ๑๓.๕ เป็นร้อยละ ๑๖.๖ และสาขาบริการจากร้อยละ ๔๖.๗ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๑.๕ ในทางตรงกันข้าม สัดส่วนของสาขาเกษตรกรรม จากร้อยละ ๓๕.๘ กลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๓๑.๕ เท่านั้น สำหรับแรงงานจำแนกตามกลุ่มอาชีพ ปรากฏว่าสัดส่วนของแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมจากร้อยละ ๓.๘ ในปี ๑๙๖๐ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔.๕ ในปี ๑๙๖๕ และแรงงานในสาขาอื่น ๆ เพิ่มจากร้อยละ ๑๔.๖ ในปี ๑๙๖๐ เป็น ๑๗.๒ ในปี ๑๙๖๕ สำหรับแรงงานในสาขาเกษตรกรรม ได้ลดลงจากร้อยละ ๘๑.๖ เหลือเพียงร้อยละ ๗๘.๓ ในระยะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แรงงานในสาขาเกษตรกรรมยังคงมีอัตราสูงสุด ส่วนสาขาอื่น ๆ ดังเช่น อุตสาหกรรม แม้แรงงานจะมีอัตราการเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในอัตราต่ำเมื่อเทียบกับสาขาเกษตรกรรม ลักษณะเช่นนี้ย่อมจะเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน. และจะก่อผลเสียหายแก่ประเทศต่อไปในอนาคต ดังเช่นปัญหาความต้องการแรงงานในบางกลุ่มอาชีพ ตามที่ Paul G. Haffman., ได้ให้ข้อสังเกตว่า

.....ประเทศด้อยพัฒนามีความจำเป็นต้องการกำลังคนระดับสูง อย่างรีบด่วน ดังเช่นความต้องการทางด้านทุน แท้ที่จริงแล้วประเทศเหล่านี้จะไม่สามารถดำเนินการพัฒนาได้ ถ้าหากกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามที่ต้องการไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับทางด้านทุน นอกจากนี้ทรัพยากรทางด้านกำลังคนระดับสูงสำหรับใช้ในการพัฒนาประเทศนั้นต้องการใช้เวลาในการสร้างระยะยาว ฉะนั้น กำลังคนดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าหากประเทศชาติต้องการ ได้รับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ๒/

จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษากลุ่มอาชีพสำคัญของประชากรในเขตเมือง ว่าในแต่ละกลุ่มอาชีพนั้นมีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรแตกต่างกัน หรือคล้ายคลึงกัน ประกอบกับยังมีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของผู้ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพสำคัญ ในเขตเมืองของประเทศไทยมีจำนวนน้อยมาก จึงเห็นสมควรในอันที่จะศึกษาให้ทราบถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

๓/
F. Harbison, and C.A. Myers, Education Manpowers and Economic Growth; Strategies of Human Resource Development (New York: Mc. Graw - Hill 1964) p. 16

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง - 13

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของผูประกอบอาชีพ ในกลุ่มอาชีพสำคัญในเขตเมืองของประเทศไทย ซึ่งอาจจะพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวโดยละเอียด มีดังต่อไปนี้ คือ

ก. ลักษณะทางคามเศรษฐกิจ

๑. อาชีพ จากการศึกษเกี่ยวกับเรื่องนี้ F.Harbison และ C.A.Myers พบว่า ๕/ ประเทศที่จัดอยู่ในระดับขั้นที่ ๓ อันเป็นขั้นกึ่งพัฒนานั้น จำนวนผู้ทำงานที่ประกอบอาชีพในสาขาเกษตรกรรมมีเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ส่วนในสาขาที่มีใช้เกษตรกรรมนั้น พวกกำลังคนที่มีฝีมือส่วนใหญ่จะทำงานอยู่ภาคเอกชนแทนภาครัฐบาล ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่ปกครองระบบคอมมิวนิสต์ ที่แรงงานทางอุตสาหกรรมมักได้รับการจ้างงานที่เป็นรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ แต่ในประเทศอื่น ๆ ภาคเอกชนจะยังมีบทบาทสำคัญในการจ้างงานอยู่มาก ตัวอย่างเช่น ประเทศอินเดีย การจ้างงานทางภาครัฐบาล ปรากฏมีเพียงจำนวนเศษหนึ่งส่วนแปดของการจ้างงานทั้งสิ้น ที่อยู่นอกสาขาเกษตรกรรมเท่านั้น ส่วนที่เหลือนอกเหนือจากนั้นแรงงานจะทำอยู่ในภาคเอกชน หรือในประเทศอาร์เจนตินา ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ๕/ ส่วนใหญ่จะทำงานในภาคเอกชนมากกว่าจะอยู่ในภาครัฐบาล แม้ว่าทางภาครัฐบาลจะมีความต้องการผู้เข้าทำงานอาชีพประเภทต่าง ๆ จำนวนมากก็ตาม

จากการศึกษาของ Donald J. Bogue โค้ชลักษณะที่เด่นชัดอยู่ ๒ ประการคือ ประการแรกสำหรับประเทศที่เป็นอุตสาหกรรมอย่างน้อยร้อยละ ๓๕ หรือมากกว่าของแรงงานจะเป็นพวกที่มีอาชีพช่างฝีมือ หรือสาขาอุตสาหกรรมอื่น ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของแรงงานมีอาชีพอยู่ในสาขาเกษตรกรรม อีกประการหนึ่งในประเทศอุตสาหกรรม ปกคือน้อยกว่าร้อยละ ๑๕ ของแรงงานจะอยู่ในกลุ่มประเภทอาชีพ วิชาชีพ และวิชาเทคนิค งานบริหาร และจัดการ หรืองานอาชีพเสมือนพนักงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับ

๕/ Ibid., p. 102
๕/ F. Harbison, and C.A. Myers, Manpower and Education (Mc. Graw - Hill Book Company), p.25
๖/ Donald J. Bogue, Principle of Demography (John Willey & Son., 1969), p. 256

ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่มีจำนวนร้อยละเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในกลุ่มประเทศอาชีพดังกล่าวข้างต้น

จากการจำแนกกลุ่มประเทศอาชีพ ในประเทศสวีเดน พบว่า งานช่างฝีมือ ผู้ประกอบงาน ในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรม และกรรมกรมีอัตราสูงสุด คิดร้อยละ ๓๕.๕ รองลงมาได้แก่ งานเกษตร และงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาเทคนิค และงานที่เกี่ยวข้อง คิดร้อยละ ๑๓.๕ และ ๑๒.๕ ตามลำดับ

แต่ในประเทศสาธารณรัฐจีน กลับพบว่า ทำการร้อยละ ๕๐ ของแรงงานประกอบอาชีพทางการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาอื่น ๆ เช่น สาขาอุตสาหกรรม มีอัตราการเพิ่มในระดับสูงมาก ส่วนในประเทศฟิลิปปินส์พบว่า แรงงานจำแนกตามกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทางคานสาขาเกษตร สาขาบริการและสาขาอุตสาหกรรมคิดร้อยละ ๖๑, ๒๔ และ ๑๕ ตามลำดับ

สำหรับประเทศไทย จากผลการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติเฉพาะในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักร ปี ๒๕๑๑ การจำแนกตามกลุ่มอาชีพพบว่า ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า มีอัตราสูงสุดคิดร้อยละ ๒๘.๘ รองลงมาได้แก่ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรม กรรมกร และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการการกีฬาและการเล่นต่าง ๆ คิดร้อยละ ๒๒.๐ และ ๑๒.๓ ตามลำดับ จากการพิจารณาเปรียบเทียบการแจกแจงผู้ปฏิบัติงานทำตามประเภทอุตสาหกรรมปรากฏว่า ผู้ปฏิบัติงานในหมวดบริการมีอัตราสูงสุด คิดร้อยละ ๓๓.๗ รองลงมาได้แก่ผู้ปฏิบัติงานในหมวดพาณิชย์กรรม และหมวดหัตถกรรม คิดร้อยละ ๒๘.๗ และ ๑๘.๕ ตามลำดับ

๗/ International Labor Office, Year Book of Labor Statistics, 1967 p.338

๘/ วีระ โอสถานนท์ "การศึกษาและคูนานค่านกำลังคนที่สาธารณรัฐจีน" วารสารทรัพยากรกำลังคน (กองวางแผนกำลังคน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๒) หน้า ๒๐

๙/ Robert J. Muscat, Development Strategy in Thailand (Frederick A. Praeger, Publishers, New York,) p. 179

๑๐/ สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานเบื้องต้นการสำรวจแรงงานในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักร (สิงหาคม - ตุลาคม ๒๕๑๑) หน้า ๑๘

ลักษณะดังกล่าวนี้แตกต่างจากประเทศอุตสาหกรรมดั้งเดิมในประเทศสวีเดน การจำแนกผู้จ้างทำ
 ตามประเภทอุตสาหกรรมพบว่า ๑๑/ ผู้จ้างทำในหมวดหัตถกรรมมีอัตราสูงที่สุด คิดร้อยละ ๓๔.๒
 รองลงมาได้แก่หมวดการคมนาคม และการขนส่งคิดร้อยละ ๑๙.๘ ส่วนหมวดการเกษตร ป่าไม้ ลำสัตว์
 และประมง มีเพียงร้อยละ ๑๓.๘ เท่านั้น จากการวิจัยของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวในเขต
 เมืองพบว่า ๑๒/ ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพเป็นพนักงานขาย ซึ่งมีถึงร้อยละ ๒๘ อาชีพ
 รองลงมาได้แก่ ช่างฝีมือ พนักงานขนส่ง ข้าราชการ และทหาร นักวิชาชีพบริหารและบริการเป็นต้น
 ส่วนอาชีพชานาามีเพียงร้อยละ ๕ เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Friedrich W. Fuhs
 และ Jan Vingerhotes ๑๓/ ส่วนการวิจัยของ Saburo Yamada พบว่า ๑๔/
 ระหว่างปี ๑๙๖๐ - ๑๙๖๕ ส่วนประกอบของแรงงานทางคานสาขาเกษตรกรรมมีอัตราเพิ่มเฉลี่ย
 ร้อยละ ๒.๐ - ๒.๑ ต่อปี ส่วนสาขาอุตสาหกรรมและบริการเพิ่มจากร้อยละ ๒.๒ ในปี ๑๙๖๐
 เป็นร้อยละ ๕.๗ ในปี ๑๙๖๕ สำหรับการวิจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและ
 ลักษณะงานอาชีพพบว่า ๑๕/ จากการเปรียบเทียบจำนวนประชากรตามลักษณะงานอาชีพต่าง ๆ
 โดยไม่คำนึงถึงระดับการศึกษามหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการค้ามีจำนวนสูงสุดคือ ร้อยละ ๑๙.๕๑ รอง
 ลงมาได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจและจัดดำเนินการ และอาชีพประเภทช่างและปฏิบัติ
 งานในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมคิดร้อยละ ๑๕.๒๙ และ ๑๔.๗๕ ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการ
 ประเภทเกษตรกรรมมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเพียงร้อยละ ๔.๔๐ เท่านั้น

๑๑/ International Labor Office op. cit., p. 128

๑๒/ กรรณิการ์ อักษรกุล ดัชนีที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรใน
 เขตเมืองของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหา-
 วิทยาลัย ๒๕๑๕) หน้า ๑๙

๑๓/ Fuhs and Vingerhoets op.cit., p.19

๑๔/ Saburo Yamada, The Measurement and Promotion of Productivity
 for the Third National Economic and Social Development Plan of Thailand
 1972 - 1976 (Manpower Planning Division) National Economic Development
 Board, Bangkok, 1971, p. 5

๑๕/ วิศวีญา โภวาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและลักษณะงานอาชีพของ
 ประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท แผนกวิจัยการศึกษา บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ๒๕๑๒) หน้า ๖๕

๒. ฐานะทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาถึงการกระจายรายได้ในกลุ่มอาชีพในเขตเมืองพบว่า ๒๖/ การกระจายรายได้มีความแตกต่างจากเขตชนบทซึ่งมักมีความเท่าเทียมกันมากกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะในเขตเมืองอาชีพต่าง ๆ มีอยู่มากมายหลายชนิด ความแตกต่างในรายได้ย่อมต้องมีมาก/ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาพบว่า ๒๗/ บรรดากลุ่มอาชีพที่ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพประกอบการดำเนินการดำเนินธุรกิจโดยตนเองมีโอกาสที่จะได้รายได้ในอัตราสูงมาก

จากการศึกษาของ Leonard Broom และ Philip Selznich พบว่า ๒๘/ อาชีพในระดับสูงย่อมต้องการระดับการศึกษาสูงควยและมีผลเกี่ยวข้องกับรายได้ควย ในสหรัฐอเมริกาผู้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาแต่ไม่จบ มีรายได้ ๓,๖๖๕ เหรียญต่อปี ผู้จบชั้นประถมศึกษา มีรายได้ ๕,๐๘๕ เหรียญต่อปี ผู้เข้าเรียนชั้นเตรียมอุดมแต่ไม่จบ มีรายได้ ๕,๓๕๘ เหรียญต่อปี ผู้จบชั้นเตรียมอุดมมีรายได้ ๖,๓๓๘ เหรียญต่อปี ผู้เข้าเรียนชั้นวิทยาลัยแต่ไม่จบมีรายได้ ๘,๐๘๑ เหรียญต่อปี ผู้จบชั้นวิทยาลัยมีรายได้สูงขึ้นปีละ ๑๐,๖๘๘ เหรียญและผู้เรียนชั้นวิทยาลัยอีก ๕ ปีหรือมากกว่า ได้รับรายได้ปีละ ๑๑,๙๕๓ เหรียญ ในทำนองเดียวกันจากการศึกษาของ Mortimer Spiegelman ได้พบว่า ๒๙/ แรงงานช่วงอายุ ๓๕ - ๔๔ ปี ในสหรัฐอเมริกาที่มีรายได้ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ เหรียญต่อปี เป็นผู้มีการศึกษาน้อยกว่า ๘ ปี ตรงกันข้ามสำหรับแรงงานช่วงอายุเดียวกันที่มีการศึกษาเป็นเวลา ๑๐ ปี จะมีรายได้ประมาณปีละ ๑๕,๐๐๐ เหรียญหรือมากกว่า

๒๖/ ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ "ปัญหาการกระจายรายได้ของประเทศไทย" วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๔ หน้า ๒๐

๒๗/ Donald J. Bogue, The Population of the United States (Illinois the Free Press of Glence, 1959), p. 661

๒๘/ Leonard Broom, and Philip Selznich, Sociology (A Horper International edition) p.362

๒๙/ Mortimer Spiegelman, Introduction to Demography (Harvard University Press 1968), p.332.

ในประเทศอินเดีย F.Harbison และ C.A. Myers พบว่า ^{๒๐/}
 รายได้เฉลี่ยของแรงงานในปี ๑๙๕๕ - ๑๙๕๖ มีจำนวน ๗๐๐ รูปีต่อปี เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบ
 ถึงรายได้ในกลุ่มประเภทอาชีพต่าง ๆ จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าเกิดเกิดความแตกต่างในแต่ละกลุ่ม
 อาชีพ ยิ่งกว่านั้นในกลุ่มอาชีพเดียวกันก็มีความแตกต่างในค่ารายได้อีกด้วย เช่น อาชีพครูในระดับ
 ประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ย ๖๕๕ รูปีต่อปี ส่วนอาชีพครูในระดับมัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ย ๑,๔๔๕
 รูปีต่อปี และอาชีพครูในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีรายได้เฉลี่ยประมาณจำนวน ๔,๒๕๐ รูปี
 ต่อปี และจากการศึกษาของ Ansley J.Coale และ Edgar M. Hoover ก็พบ
 เช่นกันว่า ^{๒๑/} รายได้ต่อหัวของเกษตรกรเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของรายได้ต่อหัวที่ไร้เกษตรกร
 จากการศึกษาของ Juan C. Elizaga พบว่า ^{๒๒/} ในประเทศชิลีจำนวนผู้ที่มีอาชีพที่ตอง
 ไร้แรงงาน มักจะมีรายได้ต่ำกว่า ๔๐ เหรียญต่อเดือน ในอัตราค่าจ้างสูง รongลงมาได้แก่พวก
 อาชีพทำงานส่วนตัว ส่วนผู้ที่มีอาชีพเป็นลูกจ้างมักมีรายได้สูงกว่าอัตราค่าจ้างนี้

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ในประเทศไทย พบว่า ^{๒๓/} รายได้ของประชากรต่อคนนั้น
 เมื่อคำนวณตามประชากรประมาณ ๓๖.๕ ล้านคน ในปี ๒๕๑๒ จะไ้รายได้คนละ ๓,๕๘๓ บาท
 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา และลักษณะงานอาชีพ พบว่า ^{๒๔/} ผู้ประกอบ
 อาชีพเกี่ยวกับการค้ามีรายได้สูงสุดคือเดือนละ ๖,๒๑๒ บาท รongลงมาได้แก่ผู้ประกอบอาชีพประเภท
 เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับขนส่งและคมนาคม อาชีพประเภทบริหารและจัดการดำเนินการ

^{๒๐/} Harbison, and Myers op.cit., p. 124

^{๒๑/} Ansley J. Coale, and Edgar M. Hoover, Population growth and Economic Development in Low-income Country (Princeton University Press, 1958), p. 132

^{๒๒/} Juan C. Elizaga, "The Demographic Aspects of Unemployment and Under employment in Latin America" World Population Conference 1965 United Nations, p. 267.

^{๒๓/} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ , รายได้ประชาชาติของประเทศไทย
 ฉบับที่ พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๒ หน้า ๗.

^{๒๔/} วิศว์ยา โกวาทิ เรื่องเดิม หน้า ๒๓.

และอาชีพเกี่ยวกับการบริการ มีรายได้เดือนละ ๔,๑๐๓ บาท ๓,๔๕๗ บาท ๓,๐๐๕ บาท และ ๒,๗๘๗ บาท ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการอาชีพประเภทที่ใช้วิชาชีพนั้น มีรายได้ค่าที่สุกคือ เดือนละ ๑,๕๕๑ บาท เท่านั้น

ข. ลักษณะทางคานสังคัมและประชากร

๑. อายุ พิจารณาถึงอายุและอาชีพแล้ว จะเห็นได้ว่าในบางอาชีพจะมีสัดส่วนของคนในวัยหนุ่มสาวสูง ในขณะที่เดียวกันบางอาชีพจะประกอบด้วยคนในวัยกลางคนและคนในวัยสูงอายุ จากการศึกษาค้นคว้าของ Donald J. Bogue พบว่า ๒๕/ ในสหรัฐอเมริกาในแต่ละกลุ่มอาชีพ มีความแตกต่างกันในองค์ประกอบทางอายุของแรงงาน อาชีพที่เกี่ยวกับใช้วิชาชีพ เทคนิค ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๔๕ ปี อาชีพผู้จัดการส่วนใหญ่อายุจะมากกว่า ๓๕ ปี ทั้งนี้เนื่องจากได้รับการเลื่อนตำแหน่งหลังจากมีประสบการณ์ในการทำงานมาพอสมควร ส่วนอาชีพเสมียนพนักงานมีอายุระหว่าง ๑๘ - ๓๔ ปี สำหรับอาชีพชาวนานั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุมากโดยเฉพาะอายุ ๖๐ ปี หรือสูงกว่านั้น

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ในประเทศไทย คร.พร้อม พานิชภักดิ์ ศึกษาพบว่า ๒๖/ ประมาณร้อยละ ๘๐ ของคนที่ทำงานในอุตสาหกรรมจะมีอายุระหว่าง ๑๕ - ๔๐ ปี

๒. การศึกษา ในการพิจารณาสถานะการศึกษาของผู้มีงานทำในสหรัฐอเมริกา พบว่า ๒๗/ ครั้งหนึ่งของผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพได้รับการศึกษาในวิทยาลัยตั้งแต่ ๔ ปี หรือมากกว่ามาแล้ว ส่วนผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน มีการศึกษาระดับปานกลาง คืออย่างน้อยได้รับการศึกษาจบชั้นเตรียมอุดม หรือเรียนชั้นวิทยาลัยแต่ไม่จบ ทางด้านผู้ปฏิบัติงานเกษตรกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นผู้มีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนในกลุ่มหนุ่มสาวมีแนวโน้มที่ระดับการศึกษาสูงขึ้น สำหรับในประเทศไทย

๒๕/ Bouge, op.cit., p.498

๒๖/ พร้อม พานิชภักดิ์ "กำลังแรงงานในประเทศไทย" การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากร ครั้งที่ ๒ (พระนคร กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๐๘) หน้า ๒๘๕

๒๗/ Bouge, op.cit., p.509

๒๔/ พบว่า ในเขตเทศบาลเมืองงานท่าประมาณ ๑ ใน ๕ หรือร้อยละ ๒๑.๑ ของเมืองงานท่าทั้งหมด เป็นผู้ไม่มีการศึกษา และร้อยละ ๕๓.๓ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาชั้นสูงขึ้นไปมีประมาณร้อยละ ๒๐.๒ เท่านั้น ในจำนวนนี้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และเตรียมอุดมเป็นเพียงร้อยละ ๑๓.๖ สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาเพียงร้อยละ ๒.๔ และชั้นมหาวิทยาลัยเพียงร้อยละ ๒.๕ เท่านั้น จากการศึกษาของกรรณิการ์ อักษรกุล โคบายโซ ขอมูลโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวพบว่า ๒๕/ ผู้ประกอบอาชีพวิชาชีพและนักบริหารมักจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง คือส่วนมากมีจำนวนปีการศึกษา ๑๓ ปีขึ้นไป มีถึงร้อยละ ๔๐.๔๖ ส่วนอาชีพพนักงานขายส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย เพราะเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยได้ใช้วิชาความรู้คิดเพียงร้อยละ ๑.๙๒ ที่มีจำนวนปีการศึกษา ๑๓ ปีขึ้นไป สำหรับชานาเกือบทั้งหมดคือร้อยละ ๘๕.๘๔ ไม่มีการศึกษา หรือเพียงจบแค่ ป.๔ เท่านั้น

๓. สถานภาพการทำงาน จากการศึกษาในเรื่องนี้ปรากฏว่า ๓๐/ ในประเทศอินเดีย ประมาณร้อยละ ๑๐ ของแรงงานที่ประกอบอาชีพส่วนตัว ซึ่งเทียบกับประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ ๕ ของผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวเท่านั้น สำนักแรงงานระหว่างประเทศพบว่า ๓๑/ จำนวนแรงงานในด้านการค้า อุตสาหกรรมและธุรกิจ เมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานทั้งหมดแล้ว อินเดีย มีร้อยละ ๘ สาธารณรัฐจีน ฟิลิปปินส์ และเกาหลีใต้ มีร้อยละ ๒๐ - ๓๐ ซีดอน ญี่ปุ่น มีร้อยละ ๔๕ มาเลเซียถึงร้อยละ ๘๒.๗ สำหรับประเทศไทยมีประมาณร้อยละ ๗.๔ เท่านั้น นอกจากคนทำงาน

๒๔/ นิคม จันทรวีฑูร, "ภาวะและปัญหาการทำงานในประเทศไทย" สัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๒ (พระนคร : กองวิจัยสังคมศาสตร์, สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๐๘) หน้า ๒๕๕

๒๕/ กรรณิการ์ อักษรกุล เรื่องเดิม หน้า ๕๒

๓๑/ United Nations, The Determinants and Consequences of Population Trends, Department of Social Affairs, Population Division, (New York 1953), p. 281.

๓๒/ นิคม จันทรวีฑูร เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๗

ในอุตสาหกรรมการค้าและธุรกิจแล้ว ส่วนใหญ่เป็นผู้ทำงานกับรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีถึงร้อยละ ๕๐ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๓ - ๑๕ เท่านั้น Robert J. Muscat ศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยพบว่า ^{๓๒/} จำนวนแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมจำแนกตามสถานภาพการทำงาน ปรากฏว่าคิดร้อยละ ๑๗ เป็นพวกที่ช่วยธุรกิจในครอบครัวและมากกว่าร้อยละ ๓๑ ที่ทำงานส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พร อukumพงษ์ พบว่า ^{๓๓/} แรงงานส่วนใหญ่ของไทยเป็นผู้ประกอบการอิสระ และเป็นแรงงานของครอบครัว ที่เป็นลูกจ้างทั้งของรัฐบาลและเอกชน มีจำนวนประมาณร้อยละ ๑๓ ส่วนนายจ้างมีไม่ถึงร้อยละ ๐.๕ แต่จากการศึกษาถึงรายงานเบื้องต้นการสำรวจแรงงานในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักรพบว่า ^{๓๔/} แรงงานส่วนใหญ่คือคหบดีร้อยละ ๓๕.๕ เป็นลูกจ้างเอกชน รองลงมาได้แก่ผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัว ลูกจ้างรัฐบาลคิดร้อยละ ๒๔.๒ และ ๑๗.๖ ตามลำดับ ส่วนผู้ทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้างคิดเพียงร้อยละ ๑๖.๑ .

^{๓๒/} Muscat, op.cit., p.184

^{๓๓/} พร อukumพงษ์ ปัญหาแรงงานในการพัฒนาเศรษฐกิจ (ฉบับที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔),

หน้า ๓.

^{๓๔/} สำนักงานสถิติแห่งชาติ เรื่องเติม, หน้า ๗.

แนวความคิดที่สำคัญในวิทยานิพนธ์

ผลการศึกษามาจากเอกสารเกี่ยวกับผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่า ผู้ประกอบการอาชีพที่สำคัญมีลักษณะความแตกต่างกันออกไปในแต่ละอาชีพ ทั้งทางด้านลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้สนใจที่จะทำการศึกษามีลักษณะใดบ้างที่มีอิทธิพลสำคัญต่อผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองของประเทศไทย

สมมติฐานที่สำคัญของวิทยานิพนธ์ ได้แก่

๑. อาชีพและระดับการศึกษาของบิดาของหัวหน้าครัวเรือนน่าจะมีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน
๒. หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพและบริหาร น่าจะมีฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวดีกว่าพวกกลุ่มอาชีพอื่น ๆ
๓. หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคนน่าจะเป็นผู้ประกอบการอยู่ในกิจการค้าอุตสาหกรรมและธุรกิจ
๔. หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย น่าจะมีการศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุในทุกกลุ่มอาชีพ
๕. หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม น่าจะเป็นผู้มีอายุมากและระดับการศึกษาต่ำ
๖. หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ ประเภทขึ้นไป น่าจะเป็นผู้มีระดับการศึกษาสูง
๗. หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ ประเภทขึ้นไป น่าจะเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่
๘. หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย น่าจะมีการเปลี่ยนงานมากกว่าวัยสูงอายุ
๙. หัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่น มักจะมีอาชีพที่แตกต่างไปจากอาชีพเดิม มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่น
๑๐. หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน น่าจะมีขนาดของครอบครัวต่างกัน.

ขอบเขตของการวิจัย ๔

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรของกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยดูจากหัวหน้าครัวเรือนชายที่ประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำการเปรียบเทียบตามกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชายกับระดับฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรในระดับต่าง ๆ กัน โดยแยกพิจารณาเพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ในขอบเขตดังนี้

- ก. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- ข. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ การศึกษา สถานภาพการทำงาน แบบและขนาดของครอบครัว การทำงานนอกบ้านของสตรีหลังการสมรส
- ค. ลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ อายุเมื่อแรกสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่ม จำนวนครั้งของการย้ายถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ๕

ผลจากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ย่อมให้ความรู้ตลอดจนข้อเท็จจริงของประชากรจำแนกตามกลุ่มประเภทอาชีพ ตลอดจนความแตกต่างทางด้านลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของกลุ่มประเภทอาชีพต่าง ๆ อันจะเป็นการชี้ให้เห็นสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในเขตเมืองได้อย่างเด่นชัด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้ย่อมจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในคานดังกล่าวนี้ อีกทั้งคาดว่าจะประโยชน์สำหรับใช้ในการเปรียบเทียบกับการวิจัยครั้งก่อน ๆ เพื่อขยายขอบเขตวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และในที่สุดรายงานของการวิจัยนี้ย่อมถือเป็นเอกสารทางวิชาการทางด้านประชากรศาสตร์ได้อีกด้วย.